

Hans-Henrik Fafner i RÆSON:

Netanyahus eksperiment

Den nye israelske regering's 5 partier spænder over vidt forskellige politiske opfattelser. Netanyahu har fundet titler til 30 ministre og 8 vice-ministre, så alle partier kunne tilgodeses. Det knager allerede.

af Hans Henrik Fafner

TEL AVIV. Den nye israelske regering, som netop er blevet dannet med Binyamin Netanyahu og hans Likud-parti i spidsen, bliver en kortvarig affære. Det synes at være vurderingen hos Tzipi Livni, der som leder af partiet Kadima har foretrukket at blive leder af oppositionen, selvom hendes parti med 28 mandater egentlig er det største i Knesset og på mange måder havde været selvskrevet til en lederrolle. Mange analytikere er enige i, at Tzipi, ud fra en rent strategisk betragtning, gør klogest i at holde sig i oppositionen, indtil det stormvejr, som lige fra starten har trukket op i den nye regering, er blæst over. Et år til halvandet, så falder Netanyahus koalition sammen, siger man, og i løbet af denne, relativt korte, proces, vil flere af hovedaktørerne have gjort så dårlig figur, at Kadima næsten ikke kan undgå at komme styrket ud af sin tid på sidelinjen.

(Om Arbejderpartiets deltagelse): først og fremmest havde Netanyahu hårdt brug for en partner, der kunne opbløde verdenssamfundets opfattelse af en skarp israelsk højredrejning.

Arbejderpartiets undergang?

Under alle omstændigheder er det et dybt kompliceret, politisk bygningsværk, Netanyahu har sat sammen. Udover Likuds 27 mandater består samarbejdet af 15 fra Avigdor Liebermans stærkt højreorienterede Israel Beiteinu, 11 fra sefardernes ultraortodokse parti, Shas, en stærkt splittet gruppe på 13 parlamentarikere fra Arbejderpartiet, samt tre nationalreligiøse mandater fra HaBayit HaYehudi (Det jødiske Hus). Med 69 ud af Knessets 120 pladser har

regeringen dermed det fornødne flertal, men det er et flertal, der lige fra begyndelsen er problematisk.

Den mest markante side af sagen er nok historien om Arbejderpartiet. Valget den 10. februar blev det værste i partiets historie, da det gik tilbage fra 19 til 13 mandater. Tilbage i sin storhedstid rådede det over så meget som 56 mandater (1969), og selv jordskredsvalget i 1977, der for første gang bragte det borgerlige parti Likud til magten, gav Arbejderpartiet et respektabelt resultat med 32 mandater. Allerede før dette valg havde partiets leder Ehud Barak sagt, at hvis ikke partiet kunne mønstre mindst 20 mandater ville han ikke kunne se sig selv fortsætte som forsvarsminister. Og da det dårlige resultat havde vist sig på valgnatten, forsikrede partiformanden sine vælgere, at han nu ville finde sin plads i oppositionen og bruge kræfterne på at genopbygge partiet.

Barak er rendt fra sine løfter, siger mange iagttagere i dag. Kritikere siger, at hans ambitioner om at forblive i forsvarsministeriet løb af med ham og at det fik ham til at handle stik imod et flertal i parlamentsgruppen. Hele syv af partiets 13 Knesset-medlemmer sendte allerede for et par uger siden en erklæring til Netanyahu, hvor de afviste at spille nogen som helst rolle i hans højrekoalition. Men Barak benyttede sig af sin ret til at lægge beslutningen ud til partiets centralkomite, hvor 680 delegerede sagde god for samarbejdet med Netanyahu, mens 507 stillede sig imod. Dette resultat skyldtes, at Arbejderpartiets forhandlingsteam har fået en række særdeles gode aftaler ud af Netanyahu. Partiet har fået 4 ministerposter, herunder forsvarsministeriet, et par ministre uden portefølje, flere formandsposter i tunge udvalg. Desuden vil Ehud have fuldt partnerskab i alle fredsforhandlinger, Netanyahu har lovet at overholde samtlige tidligere indgåede aftaler, og endelig har fagbevægelsen Histadrut, som er tæt knyttet til Arbejderpartiet, sikret at 20.000 arbejdspladser i den offentlige sektor alligevel ikke bliver nedlagt samt at bevægelsens

medlemmer får en stribe nye, sociale ydelser. Et ikke ringe resultat for et parti af så beskeden størrelse.

At Netanyahu har strakt sig så langt for at sikre sig samarbejde fra Arbejderpartiet hænger sammen med at han har hårdt brug for det. Helst ville han have haft Kadima med i sin regering, men da Tzipi Livni viste sig utilbøjelig til dette, søgte han til en langt mere villig Ehud Barak. Han skulle naturligvis sikre sin regering flertal, men først og fremmest havde Netanyahu hårdt brug for en partner, der kunne opbløde verdenssamfundets opfattelse af en skarp israelsk højredrejning. Når Barak er ombord vil ikke mindst administrationen i Washington stille sig mere positivt overfor Netanyahus regering, end hvis han havde sammensat en snæver højre-regering, hedder det i tankerækken.

Hvordan resten af Arbejderpartiet nu vil reagere er derfor Netanyahu-regeringens første usikkerhedsfaktor. De tre øvrige ministerposter – industri- og arbejde, socialministeriet samt landbrug – går til Barak-loyalister, og det vil helt sikkert uddybe den indre kløft i parlamentsgruppen. Flere af de syv, der på forhånd meldte sig ud af samarbejdet med Netanyahu, har tidligere luftet tanken om at danne en ny venstrebevægelse sammen med det stærkt reducerede parti Meretz (nede på 3 mandater), og det kan blive en realitet. I Knesset er et medlem, der bryder med sit parti, ikke henvist til et liv som løsgænger, men må gerne tage sit mandat med over i et andet parti. Sker dette, vil Arbejderpartiet være reduceret til 6 mandater – og Netanyahu-regeringen vil være kommet i mindretal.

Med mindre Baraks samarbejde med Netanyahu fører til markante resultater, fx i form af en ny fredsproces med palæstinenserne eller et forhandlingsgennembrud med Syrien, vil en folkelig skuffelse over Barak også kunne give Arbejderpartiet nye øretæver ved kommende valg. En analytiker har kaldt partiet det sekulære Mafdal – en henvisning til Det Nationalreligiøse Parti, der tidligere lå i det politiske centrum med 12-15 mandater men gennem de senere år har foretaget en gradvis højredrejning og reduceret sig selv til 3 mandater. Analytikeren ser Barak føre Arbejderpartiet mod højre efter samme model, og mens dets traditionelle kernevælgere allerede har tilsluttet sig Kadima i stort tal, vil denne tendens kunne fortsætte indtil Arbejderpartiet udsletter sig selv.

Resultatet blev skabelsen af en stribe nye ministerier, hvis indhold i flere tilfælde grænser til det absurde, og en mega-regering på 30 ministre og otte viceministre. Det er den største regering i landets historie og aktuelt den største regering i verden.

Likud i oprør

Netanyahus to øvrige koalitions partnere, Israel Beiteinu og Shas, har også forstået at tage sig godt betalt for samarbejdet. Lederen af førstnævnte, Avigdor Lieberman, havde på forhånd udset sig finansministeriet, men da den israelske statsadvokat er ved at tage tilløb til en omfattende skattesag mod ham - med elementer af korrupsion og pengehvidvask - blev han erklæret inhabil. I stedet tildelte Netanyahu ham udenrigsministerposten, hvilket kritikere lakonisk har bemærket vil gavne Israels relationer til Rusland – Lieberman stammer fra Moldova – men være stærkt ødelæggende for stort set alle andre diplomatiske forbindelser. Det første møde med Lieberman som udenrigsminister tegnede klart i denne retning, idet han benyttede den traditionelt ceremonielle overdragelsesforretning i ministeriet til at komme med en bredside mod sin forgænger, Tzipi Livni, og i øvrigt fralægge sig enhver forpligtelse overfor Annapolis-fredsprocessen. Vil man have fred, må man først forberede sig på krig, er hans aggressive budskab.

Sefardernes ultraortodokse parti har sikret sig indenrigsministerposten til formanden, Eli Yishai, samt boligministeriet og ministeriet for religiøse anliggender. Men ikke mindst har partiet sikret sig en milliardpakke, der blandt andet indeholder øgede børnepenge til store familier og nye tilskudsordninger til den ultraortodokse sektor. Det var dette krav, der i slutningen af sidste år fik Tzipi Livni til at bakke ud af koalitionsforhandlingerne og i stedet udskrive valg, da hun havde overtaget formandskabet i Kadima efter Ehud Olmert. Hun kaldte det pengeafpresning. Ligesom når det gælder den førnævnte Histadrut-pakke hersker der usikkerhed om, hvordan den nye regering vil finansiere alt dette midt i en finanskrisen, som også har ramt Israel hårdt.

Alt dette er ikke gået stille af i Likud. Efter

at have delt rundhåndet ud til koalitionspartierne stod Netanyahu med et problem i forhold til sine partifæller, hvoraf mange forventede ministerposter. Resultatet blev skabelsen af en stribe nye ministerier, hvis indhold i flere tilfælde grænser til det absurde, og en mega-regering på 30 ministre og otte viceministre. Det er den største regering i landets historie og aktuelt den største regering i verden. Tyrkiet kommer på en andenplads med 25 ministre.

Finansministeriet var den eneste tunge post, som Netanyahu havde beholdt i Likud, men også her blev udnævnelsen kontroversiel. En erfaren politiker, Dan Meridor, som Netanyahu havde overtalt til at vende tilbage til aktiv politik med løftet om en solid post, havde sat næsen op efter jobbet, som han før har haft med gode resultater. I stedet er han blevet minister for atomenergi med tilføjelsen "underviceministerpræsident", hvilket ikke er andet end en titel. En anden oplagt kandidat til at styre økonomien var Silvan Shalom, der havde regnet med at vende tilbage til udenrigsministeriet, hvor han sidste gang bestred posten med god international anseelse. Han har også tidligere været finansminister, men endte med i sidste øjeblik at acceptere posten som minister for regional udvikling. Netanyahu ønskede at se en af sine loyalister på finansposten og gav den til Yuval Steinitz. Men han mangler erfaring på det økonomiske område, og det er tydeligt at Netanyahu ønsker denne ordening, fordi han ser sig selv som en slags "super-finansminister".

Mens regeringsdannelsen endnu var undervejs, bemærkede et partimedlem fra fløjen bag Silvan Shalom, at de - hvis deres mand ikke fik en af de tre centrale ministerposter - ville starte en indre intifada, der "kan føre til en splittelse af partiet". Andre kilder i Likud anslog en lysere stemning ved at beskrive Shalom som "den ultimative likudnik", som umuligt ville kunne tænkes at starte et politisk oprør i sit eget politiske hjem. På trods af denne garanti er det klart, at stemningen ikke er god. En anden bitter mand er tidligere generalstabschef Moshe Yaalon, der ifølge talrige udtalelser ser sig som den naturlige forsvarsminister, ligesom Netanyahu har et alvorligt problem med Benny Begin, der på partibossens opfordring vendte tilbage til aktiv politik og qua familienavnet og en stor personlig integritet har en betragtelig andel i partiets store succes ved valget. Begin er blevet minister uden portefølje.

Om det samlede resultat bliver til centumpolitik stiller man allerede nu store spørgsmålstejn ved. Dels fordi den mandatmæssige tyngde og ikke mindst udenrigsministeriet vil være at finde betragteligt til højre for midten og dels fordi det bliver en regering med så store interne forskelle, at den reelt vil få vanskeligheder med at finde en fælles holdning.

Tostatsløsninger

"Vi vil anbringe Netanyahu-regeringen i centrum", erklærer viceforsvarsminister Matan Vilna'i, der er blandt Baraks faste støtter i Arbejderpartiets Knesset-gruppe. Han har ret i, at partiet udefra set trækker hele koalitionsregeringen i retning af det politiske centrum, hvis man da forudsætter at partiet fortsat befinder sig til venstre for midten. Men om det samlede resultat bliver til centumpolitik stiller man allerede nu store spørgsmålstejn ved. Dels fordi den mandatmæssige tyngde og ikke mindst udenrigsministeriet vil være at finde betragteligt til højre for midten og dels fordi det bliver en regering med så store interne forskelle, at den reelt vil få vanskeligheder med at finde en fælles holdning.

Det helt centrale spørgsmål om Israels fremtidige forhold til palæstinenserne er et godt eksempel. Ordet tostatsløsning, som trods de manglende resultater konstant var en del af nu tidligere ministerpræsident Ehud Olmerts sprogbrug, optræder slet ikke i koalitionsaftalen. Den taler om "en ordening" med palæstinenserne, hvilket er langt mere åbent for fortolkning. I hvert tilfælde tre af regeringspartnerne taler om to stater, men de forstår begrebet meget forskelligt, hvorfor det nok er mere relevant at tale om en ordening.

Baraks syn ligger relativt tæt på den løsning, Oslo-processen opstillede. Han vil beholde udvalgte bosættelsesblokke på en meget lille del af Vestbredden, skabe en palæstinensisk stat på resten af arealet, kompensere palæstinenserne territorielt ved f.eks. at udvide Gazastrøben, og han er heller ikke afvisende overfor Østjerusalem som palæstinensisk hovedstad.

Netanyahu taler også om en tostatsløsning og prøver at forsikre palæstinenserne om at han vil være en forhandlingspartner. Men herudover er han meget vag, for han stiller en forhåndsbetingung - nemlig at den palæstinensiske økonomi skal komme på fode før der overhovedet er noget at tale om. Det betyder, at de palæstinensiske fraktioner Fatah og Hamas skal bilægge deres interne strid og ordne økonomien før Netanyahu tager sit første skridt i retning af en fredsordning. Lieberman, der privat bor i bosættelsen Nokdim syd for Bethlehem, har igen en anden tostatsløsning, idet han bygger på udveksling af befolkninger. Hans grundtanke er at Israel inden for sin grænser skal beholde så meget land som muligt og så få palæstinensere som muligt. Det betyder, at han ønsker at beholde så mange bosættelser som det kan lade sig gøre, skabe en palæstinensisk stat af resten, og hvor det er muligt også lade israelsk-arabiske befolkninger langs den grønne linje blive en del af denne palæstinensiske stat. Shas er principielt imod territorielt kompromis, hvilket partiet begrundet religiøst, men for dem er andre sager vigtigere, og det kan også lade sig gøre at finde bibelsk argumentation for at opgivelse af Vestbredden er det eneste rigtige.

At Netanyahu har beholdt finansministerposten hos sig selv kan betyde, at han fortsat vil søge at udvide regeringen med endnu en partner.

Det knager fra starten

Koalitionsregeringens forskellige opfattelser betyderr, at en israelsk-palæstinensisk fredsproces ser vanskelig ud. Men det syriske spor forekommer måske mere fremkommeligt. Der har gennem de seneste måneder været syriske fredsfølere, Ehud Olmert har signaleret interesse, og både Obama-administrationen i Washington og Syriens nabo i nord, Tyrkiet, er klar til en diplomatisk indsats.

Det syriske spørgsmål er givetvis også grunden til at Barak som forsvarsminister har krævet indflydelse og fuld medbestemmelse i alle fredsprocesser. Men herudover kan man sige, at en diplomatisk proces med Syrien er langt mindre risikabel set fra et israelsk synspunkt end processen med palæstinenserne. Golanhøjderne,

som Israel erobrede fra Syrien i 1967, er ikke bibelsk område som Vestbredden er det; områdets jødiske befolkning er lille og slet ikke ideologisk som Vestbreddens bosættere, og endelig ser mange analytikere en mulighed i, at Syrien måske vil stille sig tilfreds med en symbolsk tilbagelevering af Højderne. Det ville sige at området formelt overgår til syrisk suverænitet, men at det samtidig, som ved en slags Hong Kong-ordning, bliver leaset af Israel, der således kan lade sin befolkning blive boende på stedet.

Men en syrisk-israelsk fredsordning kommer naturligvis ikke i stand fra den ene dag til den anden. Den kræver et langt, sejt træk, som ikke vil være muligt uden nogenlunde politisk ro i regeringen, og dét er endnu en vanskelighed. For der vil hele tiden dukke sager op, hvor de indre uenigheder kommer op til overfladen.

Indførelse af borgerlig vielse er en sag, der med sikkerhed vil forstyrre harmonien. Avigdor Lieberman har dette højt på sin ønskeseddel: mange af hans vælgere, immigranterne fra de tidligere sovjetrepublikker, ofte har vanskeligt ved at blive gift hos en rabbiner, fordi den jødiske baggrund ofte er tvivlsom. Helt op til 300.000 personer i denne gruppe vurderes at være ikke-jøder. Får Lieberman sin vilje, vil Shas betragte det som en svækkelse af overrabbinate, og det vil de under ingen omstændigheder kunne acceptere. Netop denne sag og Liebermans tilstedeværelse i regeringen var også grunden til, at det ikke lykkedes Netanyahu at overtale en femte partner, Forenet Torajødedom, om at indtræde i koalitionen.

At Netanyahu har beholdt finansministerposten hos sig selv kan betyde, at han fortsat vil søge at udvide regeringen med endnu en partner. Det vil nemlig kunne trække ham delvis ud af det politiske dødvande, regeringens indre modsætninger vil kunne skabe. Så længe han kun råder over 69 mandater, vil regeringen komme i mindretal, hvis en af partnerne forlader samarbejdet, og denne trussel vil kunne blive en fast del af den politiske hverdag. Barak vil nok være den, der er mindst tilbøjelig til at trække sig ud af samarbejdet, fordi dette skridt vil være en indrømmelse af at hans store satsning på Netanyahu har været en fejltagelse. Men både Lieberman og Shas har en lang tradition for at benytte netop dette våben, og de kan forventes at ville tage det i brug igen. Men hvis Netanyahu får tilføjet yderligere 9-10 mandater og når op over de 75, vil ikke engang Lieberman med sine 15 kunne vælte læsset ved at

trække sig ud.

Men igen vil dette være at føje nye holdninger og nye uenigheder til et samarbejde, der lige fra starten knager i fugerne. Politisk går Israel mod komplicerede tider, og mange iagttagere er tilbøjelige til at være enige med Tzipi Livni i, at det bliver en relativt kortvarig affære og at der i hvert fald ikke er fire år til næste Knessetvalg.

HHF er freelance-journalist og har gennem de sidste 15 år skrevet om Mellemøsten med fast base i Tel Aviv